

**Meeqqat Illersuisuata meeqqat pillugit
politikkikkut innersuussutai**

MEEQQAT TAMARMIK NALEQARPUT

MEEQQAT ILLERSUISUATA MEEQQAT PILLUGIT POLITIKKIKKUT INNERSUUSSUTAI
MEEQQAT TAMARMIK NALEQARPAT

Saqqummiisoq Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit sullissivik MIO – Juuni 2017

Allattut Aviâja Egede Lyngø, Trine Nørby Olesen aamma Camilla Nymand Petersen

Ilusilersuisoq Nuisi Grafik

Naqjeterisoq Nuuk Offset

IMAI

- 5 **Imatut meeqqat pisinnaatitaaffinik nukittorsaaqataasinnaavutit!**
- 6 **Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummik piviusunnngortitsiniarneq**
- 6 Inatsisit
- 6 Nunami namminermi iliusissatut pilersaarut
- 7 Ilinniartitsineq
- 8 **Meeqqat inuusuttullu tamarmik ilinniagaqassapput**
- 8 Inuusuttut ilinniarsimanngitsut
- 10 **Meeqqat inuusuttullu ukiumikkut sulii pillaatissinneqarsinnaanngitsut**
- 12 **Meeqqat peqqissuunissaminut pisinnaatitaaffiat**
- 14 **Ilaqutariit pissakillioortut meerartaat**
- 16 **Meeqqat inuusuttullu innarluutillit**
- 16 Nalunaarsuutit ilisimasallu
- 16 Atuarneq ilinniagaqarnerlu
- 16 Naliginnaasumik pisinnaatitaaffiit
- 18 **Meeqqat inuusuttullu angerlarsimaf-fiup avataanut inissinneqarsimasut**
- 18 Iliusissatut pilersaarutit nakkutillinerlu
- 18 Angajoqqaarsiat
- 19 Kulturikkut kinaassuseq
- 20 Meeqqat innarluutillit inissineqartarneri
- 20 Meeqqat atuartut angerlarsimaffiniittut
- 22 **Meeqqat maalaarnissaminut pisinnaatitaaffii**
- 24 **Meeqqat inuusuttullu internetimi**
- 26 **Pimmatigininneq innarliinerillu**
- 28 **Angajoqqaat qimakkaangata**
- 30 **Meeqqat atornerluinermillu ajornartorsiutit**
- 30 Hash naamaarnerlu
- 30 Imigassaq pujortarnerlu
- 31 Katsorsaaneq
- 32 **Meeqqat persuttarneqannginnissamik innarlerneqannginnissamillu pisinnaatitaaffii**
- 32 Persuttaaneq
- 32 Kinguaassiutitigut innarliinerit
- 34 **Inoqatinut akuuleqqinneq**
- 35 **Tamat oqartussaaqataanerisigut meeqqat pisinnaatitaaffii**
- 36 **Najoqqutarisat**

IMATUT MEEQQAT PISINNAATITAFFIINIK NUKITTORSAAQATAASINNAAVUTIT!

Kalaallit Nunaanni meeqqat pisinnaatitaaffi-
fiinik qulakkeerinninniarneq annertuumik
unamminartipparput – pisinnaatitaaffiit Naa-
lagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pisinnaatitaaffii
pillugit Isumaqatigiissutaani oqaasertaler-
neqartut. Meerartatta inuusuttortattalu ilar-
passui inuuniarnerminni atugarliorput, as-
sersuutigalugu atuarfimmi ajornartorsior-
nertik, angerlarsimaffimminni inuuniarner-
minni ajornartorsiuteqarnertik, atornerlui-
nertik imaluunniit innarlerneqarnertik pissu-
tigalugit.

Meeqqat amerlasuut pisinnaatitaaffigaluar-
lugu ikiorserneqarneq ajorput, soorlu aamma
meeqqat arlallit, angalasarninni nalunaarsor-
neqarsimangitsut ilisimalersimagikka, ikior-
serneqarnissamik neqeroorfigineqanngitsut
allattorsimaffinni nassaassaangimmata. Inat-
sisit atuuttut malillugit kommunit ataasiak-
kaat, iliuseqarnikkut ornigunnikkullu, mee-
qqat inuunerminni atugaannik kommuniminni
nakkutilliinissamat pisussaaffeqarput.

Quppersakkap matuma imarivai, meeqqat
inuusuttullu pisinnaatitaaffiisa immikkut
unamminartoqarfiisut isigisannut naleqqiul-
lugu, qanoq meeqqat atugarisaasigut toqqissi-
simassusaasigullu nukittorsaasoqarsinnaane-
ranik inassuteqaatigiumasakka. Pineqartut
tassaapput MIO-p sulissutigisimasai immikkul-
lu ittumik siginiarsimasai.

Innersuussutit politikerinut, aaliangiisartunut,
angajoqqaanut isumassuisunullu allanut saaf-
figinnipput. Quppersagaq aammattaq immik-
kut ittumik siunnersuisartuninngaanniit – tas-
salu meeqqanik inuusuttunillu Kalaallit Nu-
naanneersunit – innersuussutinik imaqarpoq,
uagut inersimasut meeqqat inuusuttullu
meeqqatut inuunerannik qanoq pitsaaneruler-
sitsisinnaanerput oqariartuutigineqarluni.

Neriuppunga uuminnga atuartutit meerartat-
ta pisinnaatitaaffiisigut immikkut ittumik ili-
uuseqarnissamat isumassarsinneqassasutit.
Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu ator-
fissaqartippaasit.

Inussiarnersumik inuulluarit

Avjaja Egede Lyng,

Meeqqat Illersuisuat

MEEQQAT PILLUGIT ISUMAQTIGIIS-SUMMIK PIVUSUNNGORTITSINIARNEQ

Meeqqat pillugit Isumaqtigiissutip naalagaaffiit, Namminersorlutik Oqartussat ilanngullugit, pisussaaffilerpai, isumaqtigiissut inersimasunit meeqqanillu ilisimalerneqarnissaa sulisutigissagaat (artikel 42); Meeqqat pillugit Isumaqtigiissutitaaq artikel 4-aani allaqqavoq, naalagaaffiit peqataasut inatsisitigut allaffissornikkut allatigullu qulakkiissagaat isumaqtigiissummi pinnaatitaaffiit akuerineqarsimasut pivusunngortinnissaat (Trier Hansen, 2014).

Inatsisit

Tamanna isumaqarpoq Namminersortut, pinsinnaatitaaffiit Meeqqat pillugit Isumaqtigiissummi allassimasut, sapinngisartik tamaat qulakkeerniassagaat nukiit pigisamik iluanni. Aaliangersimasuni meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik inatsisiliornikkut pinsinnaavoq, kii-salu meeqqat inuusuttullu ineriartornerannut inuunerinnerannullu inatsisiliornikkut, asser-suutigalugu meeqqanut ikiorsisarnermi pil-lugu inatsisaannut.

Nunami namminermi iliuusissatut pilersaarut

Meeqqat, siunissamat qaninnerinnarmut iliuusissatut pilersaarusiordermi eqqugaasarpur, aamma meeqqat inersimasut imminnut salliu-tittarnerinit eqqugaasarpur. Meeqqat atugaan-nik pitsanngorsaassagaanni ungasinnerusumut alloriarnissaq pisariaqarpoq.

“Nunami namminermi iliuusissatut pilersaarut pisariaqartippurput, meeqqat inuusuttullu atugaat pitsanngorsarniarutsigit. Pilersaarua-siaq – nunatsinni meeqqat qanoq inuuneqar-nissaannik kissaatigisagut pillugit ataatsimoo-russamik isummersornitsigut – ataatsimooru-samik tunaartaqarfigisarpur”.

Meeqqat Illersuisuat

Meeqqat Illersuisuat isumaqarpoq, Nunatsini, siunissaq ungasissuq isigalugu ataqatigiis-saakkamillu, iliuusissamik pilersaaruteqarnis-saq pisariaqartoq, pilersaarut meeqqanik sal-liutitsisoq, akuutitsisoq, nunalu tamakkerlugu politikkimik, kommuni partiinilu politikkimik akimuisoq. Ataqatigiissakkamik iliuusissamik pilersaarummi, meeqqanik suliaqartut tamar-mik suleqatigiittariaqarput, meeqqat pisari-aqartitaat atugaallu qulakkeerniarlugit. Iliuu-sissatut pilersaarutit malinneqartariaqarput aamma pivusunngortinnerat angusaasullu ataavartumik Inatsisartuni oqallisigineqartari-aqarlutik.

“Sumiiffiit partiilersornermilu isummat aki-morlugit akisussaaffimmik tigusinikkut nunat-sinni meeqqat pinsinnaatitaaffimminnik qulak-keerinninnissaannik ikiussavagut, immitsinnut pisuuteqattaaginnarata”.

Meeqqat Illersuisuat

Ilinniartitsineq

MIO-p suliassaasa ilagaat Meeqqat pillugit Isumaqaatigiissutip ilisimalerneqarnissaanik sulisutiginninnissaq, meeqqat inuusuttullu salliu-tillugit. Taamaammat MIO, Inuit Pisinnaatitaafii pillugit Instituti (IMR) suleqatigalugu, Meeq-qat pillugit Isumaqaatigiissut ilinniartitsisun-gorniartunut ilinniartitsissutigisimavaa, ilinni-artitsisunngortussat meeqqanut inuusuttunul-lu pisinnaatitaaffii atuartitsissutigalugit ingerla-teqqinniassammasuk.

“Ilinniartitsinermik ilisimatusarfik suleqatigil-luarsimavarput, pisinnaatitaaffinnut tunnga-sut ilinniartitsisunngorniarnermi piviusunngor-tinniarnerinut naleqqiullugu”.

Meeqqat Illersuisuat

MIO-p, inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut, meeqqat pisinnaatitaaffii ilanngullugit ilinni-artitsisunngorniartunut, perorsaasunngorniartu-nut aamma isumaginninnermi siunnersortin-gorniartunut aaliangersimasumik ilinniartit-sissutigineqartarnissaat arlalinnik iluaqutissa-qartutut isigivaa.

Meeqqat pillugit Isumaqaatigiissummi artikel 4 aamma 42.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- **meeqqat tapersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisissaat atuutilersinne-qarnerani aningaasatigut sulisussaqaar-nikkullu qulakkerinnittoqassasoq**
- **inatsisiliornermi inatsisinillu allannguinerne tamatigut meeqqanut inuusuttunullu kingunerisaasussat tamatigut naatsorsorneqartassasut**
- **nuna tamakkerlugu politikkikkut, kom-munini partiinilu politikkikkut assigiin-gissutsit akimorlugit, nuna tamakker-lugu iliuusissamik pilersaarusiortoqarta-riaqarpoq, meeqqat pisinnaatitaaffiink atugaannillu qulakkeerinnittussamik**
  - **Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarusiaq nunap immikkoortuini su-miiffinnilu ataasiakkaani innuttaasut suleqatigalugit suliarisariaqarpoq**
- **inuit pisinnaatitaaffiisa, Meeqqat pillu-git Isumaqaatigiissut ilanngullugu, Ilinni-arfissuarmi ilinniartitsisutut ilinniakkami aamma isumaginninnermik siunnersor-tinngorniatut perorsaasutullu ilinniakka-ni ilinniarnepur aaqqissugaaneranut aalajangersimasumik ilaalernissaat**
- **inuit pisinnaatitaaffiisa, Meeqqat pillugit Isumaqaatigiissut ilanngullugu, meeqqat atuarfianni ilikkagassatut pilersaarutinut anguniagassanullu ilaalernissaat**

MEEQQAT INUUSUTTULLU TAMARMIK ILINNIAGAQAASSAPPUT

Kalaallit Nunaata ilinniagaqarnissaq siuarsassavaa, aamma ilisimasaqarneruler-nissamik siuarsaassalluni kiisalu ilinniar-titseriaatsinik nutaanik atuinissamut periarfissat oqilisassallugit – Meeqqat pillugit Isumaqaatigiisummi artikel 29.

HBSC-mik misissuinerup nutaanerpaap 2014-meersup atuartut inuunerinnerannut tunngasup takutippaa, meeqqat atuarfianni atuartut 82 %-iisa atuarnertik nuannarilluinnaraat imaluunniit nuannarigaat. Kisiannili takuneqarsinnaavoq atuarfimmik nuannarinninneq atuartut utoqqaliartortillugit appariaartortoq (Niclasen 2015).

2015-imi Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiannik nalilersuinermi ilinniartitsisut 60 %-iisa taavaat atuartut pissusilersornerannik ajornartorsiutit, atuarfinni ukiuni makkunani unamillernarnerpaasut. Eqqissiveqannginneq, kamajaneq, ataqqinninnginneq, pimmatiginninneq, atuangitsoornerit kiisalu atuatitsinermi akuunnginneq, kajumissuseqannginneq, aallussisinnaannginneq kiisalu suleqatiginnissinnaannginneq, tamatumunnga atatillugu ilinniartitsisunit taakkartorneqarput (Danmarks Evalueringsinstitut 2015).

Ajoraluartumilli aamma MIO saaffigineqartarpoq, inuusuttut atuarfimmii imaluunniit atuartut angerlarsimaffiiniit anisitaasut pillugit, taamaalillutillu pinngitsooratik atuarinneqarnissaraluartik pinngitsoortarlugu. MIO-ttaaq ilisimavai meeqqat inuusuttullu atuarinneqanngitsut, assersuutigalugu angerlarsimaffimmik avataanut inissinneqarnermik nalaani. Tamanna taakku pisinnaatitaaffiiniik sumiginnaaneruvoq, aammattaarlu Kalaallit Nunaanni atuarfik pillugu inatsimmik unioqqutitsinerulluni.

Inuusuttut ilinniarsimangitsut

Ullumikkut amerlasuunik inuusuttoqarpoq meeqqat atuarfianni naammassisunik ilinni-aqqiffinnulli ingerlariaqqissinnaanngitsunik. Inuusuttut 16-18-inik ukiullit efterskolersinnaanatillu ilinnialersinnaanngitsut 2014-imi Kalaallit Nunaanni inuusuttut tamarmik 63,5 %-eraat. (Aningaasaqarnermut Naalakkersuiso qarfik, 2016). MIO-p nalunngilaa 2014-imiit kisitsit appariaortmata.

Meeqqat pillugit Isumaqaatigiisummi artikel 28 aamma 29.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- meeqqat atuarfiata pitsanngor-sarneqarnera isiginiarneqassasoq, inuusuttut ilinniarfinnut ingerlaqqissinnaaniassammata
- meeqqat inuusuttullu qassit meeqqat atuarfianni naamassinngitsoortar-nersut peqquataallu misissorneqassasoq, ikilisarneqarnissaallu anguniarlugu pilersaarusiortoqassasoq
- inuusuttut sooq ilinniarfinnut ingerlaqqinngitsoortarnerinik misissuineranut naleqqiullugu inuusuttut peqataatinneqassasut
- suliniutinik aallartitsisoqassasoq, meeqqat atuartut angerlarsimaffiiniittut atuarnerat tapersorsorniarlugu, kiisalu meeqqat inissinneqarsimasut suliniuteqarfigineqassasut
- meeqqanik ilikkarniarnermikkut imaannaanngitsunik pisariaqartitsisunut atuartitsineq meeqqanut ataasiakkaanut naleqqussarneqassasoq, tamatumunnga ilanngullugit inuunerminni atugarisaat unammilligassaallu
- misissuinerinik suliniutinillu aallartitsi-soqassasoq inuusuttut ilinniarnerannik tapersiisussanik, tassuunakkut inuusuttut ilinniarfinniiginnarnissaat anguniarlugu

MEEQQAT INUUSUTTULLU UKIUMIKKUT SULLI PILLAATISSINNEQARSINNAANNGITSUT

18-it inorlugit ukioqaraanni, tamatigut toqqis-sisimanartumi pillagaanissaq periarfissaasari-aqarpoq. Pillagaanerup inuiaqatigiinnut uteq-qinnissaq tunaartarisariaqarpaa, taamaam-mallu pingaaruteqarpoq immikkut ilinniarsi-masunik sulisoqarnissaq inuusuttunik ilorraap-tungaanut saatitsinnaasunik. Meeqqat 18-it inorlugit ukiullit inersimasunit immikkoortillu-git pillarneqartariaqarput.

Isikkivik, Kalaallit Nunaanni inuusuttunut pi-nerluuteqarsimasunut inissiisarfik matooqqa-soq, 2014-imili ammarmat Kalaallit Nunaanni isertitsivinnut inuusuttunik 18-it inorlugit ukiu-linnik inissiisoqarnikuunngilaq (Pisortaq, Isikki-vik, 2016). Inuusuttut inersimasuniit immik-koortillugit inissinneqartarput, Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissutaanni artikel 37 (c) naapertor-lugu. Inuusuttut isertitsivinnut inissinneqar-tarnerat sivikitsuinnarmik pisarpoq, tulluurtu-mik perorsaavimmut inissiiinissap tungaanut (Kalaallit Nunaanni politimesteri; Pinerluute-qarsimasunik isumaginnittoqarfimmi pisortaq, 2016).

MIO ilisimatinneqarsimavoq, inuusuttunut su-lisut pingaarnertut siunnersuisutut taperser-suisutullu atorneqartut perorsaasutuunngit-soq (Isikkivik). Pingaaruteqarpoq inuusuttut inissinneqarnerminni eqqortumik ikiorneqar-lutillu tapersersorneqarnissaat, inuiaqatigiin-nilu periusissaminnik nutaanik ilinniartinne-qarlutik, taamaalillutik inuiaqatigiinnut uter-sinnaalerniassammata inooqataalluurtutut akisussaaffeqartutullu.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi artikel 3, 20, 37, 40 aamma Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqatigiissut General Comment¹ nr. 10.

---

¹ General Comments tassaapput ersarissaanerit imaluunniit nassuiaatit ajornartorsiutip aaliangersi-masup isumaqatigiissummut naleqqiullugu inissisima-neranik, amerlanertigut isumaqatigiissummi artikeli-mut aaliangersimasumut naleqqiullugu.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- **kommunit tamarmik inuusuttut pinerluttarnerisa annikillisarneqarnissaannut pilersaarusiussasut**
- **sulisut, Isikkivimmi inuusuttunik sullissisut, immikkut ittumik perorsaannermut tunngasumik ilinniarsimasuussasut imaluunniit ilinniaqqissasut. Pingaaruteqarpoq sulisut piginnaasaqarfigissagaat inuusuttunut inissinneqarsimasunut anereernerinilu suliniutinut ataqtigiissaarisinnaanissaq**
- **inuusuttunik pinerluuteqarsimasunik inissiineq tamatigut inuiaqtigiinnut uteqqinnissamik siunertaqartassasoq**
- **inuusuttut tiggummigallagassanngortinneqarsimasut inissinneqarnissaminnullu utaqqisut, illersorneqarnissaminnik qulakkeerivigineqassasut**

MEEQQAT PEQQISSUUNISSAMINNU PISINNAATITAAFFIAT

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 24-ip allaaseraa meeqqat tamar- mik sapinngisaq tamaat peqqissuunissap angunissaanut pisinnaatitaaffeqarnerat.

MIO-p ilisimavaa, meeqqat inuusuttullu arlal-
lit, peqqinnissamik inuunerinnissamillu pisin-
naatitaaffigisartik ataallugu inuusut. Peqqis-
suuneq ilikarnissamut tunngaviuvoq, taa-
maammallu pitsanngorsartariaqarluni.

MIO-p Inuiaat peqqinnissaannut aaqqissuus-
sineq "Inuuneritta II" akuersaarpaa, sulini-
utinilli tigussaasunik, meeqqat inuusuttullu
iluqaqtissaannik qulakkeerisunik ujartuilluni;
taamatullu meeqqat inuusuttullu atugarlior-
tut katsorsarneqarnissaminnut periarfissa-
qarnissaat qulakkeerneqartariaqartoq.

"HBSC-mik misissuineq 2014"-imi takuneqar-
sinnaavoq, inuusuttut angerlarsimaffinnit pis-
sakillioortuneersut timikkut misigissutsitigullu
peqqiilliornerogisut, peqqinnertik ulorianar-
torsioertillugu periuseqartut, aamma persut-
taanneq, kinguaassiutitigut atornerlugaaneq,
kiisalu imigassamik atornerluineq peroriartor-
nerminni nalaattarsimagaat (Niclasen, 2015).

MIO-p ilisimavaa, Kalaallit Nunaanni meeqqat
inuusuttullu peqqinnissap tungaatigut kiffar-
tuunneqarnissamut naligiinnik periarfissa-
qanngitsut. Ukiuni arlaqartuni ilisimaneqar-
poq, nuna tamakkerlugu napparsimmavik
Dronning Ingridip Napparsimmavia (DIH) nuna
tamakkerlu atorneqarsinnaasumik meeqqanut
immikkoortortaqqanngitsaq, peqqinnissaqarf-
lu annertuunik unammilligassaqartoq, illoqar-
finni nunaqarfinnilu sulisussaaleqinernik suli-
sullu paarlakaappallaarnerinik. Aammattaaq
taamaallaat Kalaallit Nunaanni ataasiinnarmik
meeqqanut nakorsaqqarpoq ataasiinnarmillu
meeqqanut peqqissaasoqarluni, tamatumalu
meeqqat inuusuttullu peqqissaanermi sulia-
qartunik immikkut ilinniagalinnit misissorne-
qarnissaat ajornakusoortilerpaa.

MIO-p peqqinnissaqarfiup tungaatigut unam-
milligassat arlallit takusinnaavai, tassungalu
atatillugu Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pi-
sinnaatitaaffiinnut atatillugu Ataatsimiititaa-
nut (CRC) MIO-p 2016-imi nalunaarusiaa an-
nertunerusumik paasissutissat pillugit inner-
suullugu.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel
3, 24, kiisalu Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat
pillugit Isumaqatigiisutaannut General Com-
ment nr. 15.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusut-tullu assigiimmik peqqinnissakkut neqeroorutinit periarfissinneqassasut
- kommunit ataanni peqqinnissamut politikkinik meeqqanut inuusuttunullu tamanut atuuttussanik sanasoqassasoq
- inooqatigiissutsikkut peqqissutsip naligiinngiffiisa annikillisarmissaat sulissutigineqassasoq
- peqqinnissaqarfimmi meeqqanut immik-koortortaarfik qulakkeerneqassasoq
- sumiiffinni ataasiakkaani nunallu immik-koortortaani periusissianik suliaqarto-qassasoq – innuttaasut suleqatigalugit – inooqatigiissutsikkut peqqissutsikkul-lu pissutsinik pinaveersaartitsisunik, assersuutigalugu imminortarnermik, atornerluinermik, kinguaassiutigut nappaatinik, oqimaappallaarnermik il.il.

ILAQUTARIIT PISSAKILLIORTUT MEERARTAAT

”Meeraq kinaluunniit inuunerinnissamik pisinnaatitaaffeqarpoq, timikkut, tarnik-kut, anersaakkut, ileqqorissaarnikkut inooqatigiissutsikkullu ineriartornissamut pisariaqartumik” Meeqqat pillugit Isuma-qatigiissummi artikel 27.

MIO-p nalunaarusiaani ”Meeraq kinaluunniit piitsuulluni peroriartussanngilaq” 2013-imeersumi takuneqarsinnaavoq, meeqqat 11,7 %-ii aningaasaqarnikkut pissakilliorlutik peroriartortartut, tamatuma nassuiaatigaa innuttaasut affaasa isertittagaasa 50 %-ii ataallugit iserti-qartuni peroriartortut. Nalunaarusiap aamma takutippaa, ukiup kingulliup ingerlanerani ilaqutariit tamarmik 40 %-ii pisortanit assigiinngitsutigut ikiorserneqarsimasut. Ilaat ataasiartumik ikiorsigaallutik, allallu ilaqutariit pilersornissaannut ikiorsigaallutik.

Ilaqutariinni aningaasatigut pissakilliorluni peroriartorneq, meeqqamut imaannaanngitsumik kinguneqarsinaavoq. Tamatuma ilaatigut malunniutigisinnaavaa, meeqqat ukioqatititik assigalugit sammisanut peroriartuutaasunut peqataanissamut periarfissaqannginnerat. Nalunaarusiap takutippaa, tamanna meeqqat peqqinnerinut, ernumanartumik pissusilersornerinut, ineriartornerinut imminnullu paasin-neriaasaannut kinguneqartartoq.

Nalunaarusiattooq tikkuarpaa, pissakilliorluni meeraaneq inooqatigiissutsikkullu naligiinngineq inooqatigiissutsikkut ajornartorsiuutinut arlalippassuarnut meeqqallu toqqissisimassusaannut attuumassuteqartut, tamatumani pineqarlutik ilaqutariit iluanni imigassamik atornerluineq, angerlarsimaffimmi persuttaaneq, inuusuttut akornanni imminornissamut qanilluni inuuneq, nammineq peqqissutsimut naliineq, kiisalu ernumanartumik inuuneqarneq soorlu imigassartorneq pujortarnerlu.

MIO-p nalunaarusiaa saqqummersmalli Inatsisartuni oqallisigineqarpoq Kalaallit Nunaanni piitsuussutsip killinga eqqunneqassanersoq. Siunnersuut ajorluartumik itigartinneqarpoq, una peqqutigineqarluni piitsuuneq taamaallat aningaasaqarnermut tunnganngimmat.

”Tamanna meeqqat Illersuisuatut isumaqatigaara, kisianni aamma aningaasaqarnermut tunngassuteqarpoq. Taamaammat paasiniaqartariaqarparput, meeqqat ilaqutariinni pissakilliorluni, ineriartornerinut kinguneqartumik peroriartortut, amerlassusaat inuiaqatigiinnut ersersitsilluarnerusumik qanoq iliorluta pissarsiarisinnaanerigut, tassuunakkut ilisimalikkagut iliuuseqarfigineqarsinnaaqqullugit”.

Meeqqat Illersuisuat

Meeqqat pillugit Isuma-qatigiissummi artikel 19, 24 kiisalu 26.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- inuiaqatigiinni piitsuussutsip killinga aaliangerneqassasoq
- piitsuuneq uuttuutit assigiinngitsut aallaavigalugit malinnaavigalugu misissorneqassasoq, paasisallu politikkikkut malitseqartinneqassasut
- piitsuussuseq akiorniarlugu inuiaqatigiinni periusissiortoqassasoq, nuna tamakkerlugu kommuninilu piviusunngortitassamik
- meeqqanut inuusuttunullu tunngasutigtut sullissinermi aningaasaqarnikkut inooqatigiissutsikkullu assigiinngissuseq isiginiarneqassasoq
- meeraanerup nalaani ornigulluni sulisarneq annertusarneqassasoq aamma inooqatigiissutsikkut kingornuttakkat kipitinniarlugit immikkut ittunik suliniuteqartoqassasoq
- inooqatigiissutsikkut suliniutit ilaqutariinni tamanut sammitinneqasapput, inuuniarnermi pigiliussat kinguaariit tulliiut ingerlateqqineqaqqunagit

MEEQQAT INUUSUTTULLU INNARLUUTILLIT

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 23-p meeqqat innarluutillit immikkut ittumik illersorneqarnissaannik pisinnaati-taaffilerpai. Taassuma avataatigut Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikelit allat meeqqat inuusuttullu innarluutillit assigiin-gitsunik pisinnaatitaaffilerpai pingaaruti-linni, soorlu ilinniagaqarnermi, sunngiffim-mi, ilaqutaqarnermi, peqqissutsimi allanilu.

Nalunaarsuutit ilisimasallu

Meeqqat inuusuttullu innarluutillit atugaat pil-lugit killeqartorujussuarmik ilisimasaqarpugut. Atugaannik misissukkanik kisitsisinilluunniit nutaanik peqanngilaq. "HBSC-undersøgelsen 2014"-imili allaqqavoq, meeqqat inuusuttullu annertusisamik innarluuteqarnermut inatsisip iluaniittut amerliartortut (Niclasen, 2015).

Atuarneq ilinniagaqarnerlu

Meeqqat inuusuttullu innarluutillit amerlasuut, naak pisinnaatitaaffigaluarlugu, atuartinne-qarneq ajorput, kiisalu ilinniartitsisut ilinniarl-

arsimasut amigaataallutik. Nalunaarusiap "Naa-lakkersuisut ilinniartitaanermut pilersaarutaa II"-p takutippaa, 2012-imi atuartut 502 annertusisamik immikkut atuartinneqartut, special-klassini (62 %), holdini (22,6 %), kisimiitillugit atuartinneqartut (11,9%) imaluunniit toqqaan-nartumik tapersorneqartut (1,9%), (Kalaallit Nunaanni Namminersortut, 2016). "Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiat – Naliliineq 2015"-mi takuneqarsinnaavoq atuarfinni ataasiak-kaani immikkut atuartitsinermi atuartitsisut piginnaasaat qanoq assigiinngitsigut pigineqar-nersut.

Meeqqat atuarfianni immikkut ittumik atuartit-sisarneq aammalu allamik immikkut perorsaa-nikkut ikiorsiisarneq pillugu Namminersorne-rullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 22, 23. juli 1998-imeersoq nutarterneqarnikuunngilaq naak nutaamik atuarfik inatsiseqaraluartoq 2002-meersumik nutarterneqartumillu 2012-imi. Ta-manna meeqqanut inuusuttunullu annertuu-mik innarluuteqartunut kinguneqarsinnaavoq, ilikkagassatut anguniagassanik, alloriarfinni misi-litsinnerni, inaarutaasumik misilitsinnerni, fagi-ni assigiinngitsunilu isumagineqanngitsunut.

Naliginnaasumik pisinnaatitaaffit

Meeqqat innarluutillit meeqqatut allatulli pi-sinnaatitaaffeqarput. Tamatuma avataatigut innarluuteqarnertik aallaavigalugu immikkut ittunik pisinnaatitaaffeqarput.

Innarluuteqarnermut inatsimmi atuuttumi piu-masaqaataangilaq, meeqqat inuusuttullu tu-sarniaaaffigineqartassasut taakkua pillugit aali-angiisoqalernerani. Meeqqat inuusuttullu in-narluutillit imminut tunngasunut akuutinne-garnissaminut pisinnaatitaaffeqarput.

Kalaallit Nunaanni assigiinngisitsiner-mut inerteqqummik, soorlu ammip qalipaataanut, im-mikkut inuiaassutsimut imaluunniit innarluute-qarnermut, inatsiseqanngilaq, maalaarfiusin-naasumillu peqarani. Tamanna isumaqarpoq, meeqqat inuusuttullu innarluutillit suliassi-sutigisinnaanngikkaat, assigiinngisitsinermik imaluunniit innarluuteqarnermik pillugu nali-giinngitsumik pineqarunik.

Tikikkuminassuseq meeqqanut inuusuttunullu, innarluuteqartunut, apeqqutaavoq (Trier Han-sen, 2014). Tamanna atuuppoq pisortat illuu-taannut, angallassinermut allanullu tamat or-nittagaannut ilanngullugit peqqinnissamut ilin-niarfiillu sullissiviinut.

Innarluutillit illersuisuat

MIO-p nunannaarutigaa Innarluutillit Illersui-suannik sullissivimmik pilersitsinissaq aaliangi-unneqarmat. MIO-p apeqquserpaa suliassa-mut nukit naammattut pigineqarnersut, taas-sumalu ataani assersuutigalugu nuna tamak-kerlugu meeqqat inuusuttullu innarluutillit atugaannik nakkutiginninnissamut.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 23.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- **nalunaarsuutininik katersisoqassasooq meeqqanut inuusuttunullu innarluutilinnut suliniutit tunaartalernissaat anguniarlugu**
- **atuartitsisut pikkorissarneqassasut meeqqat inuusuttullu assigiinngitsunik innarluutillit atuartinnissaannut atuarfimmi naloginnaasumi**
- **innarluuteqarnermut inatsit kiisalu atuarneq nutarterneqassasooq**
- **ilinniagaqarnissaq pillugu Inatsisartut inatsisaanni inuusuttut immikkut pisariaqartitsisut ilanngullugit eqqarsaatigineqassasut**
- **innarluuteqarneq pillugu inatsisiliornermi akuutinneqarnissaq ilanngunneqassasooq**
- **innarluuteqarneq pillugut assigiinngisitsiner-mut inerteqqut eqqunneqassasooq**
- **meeqqat inuusuttullu innarluutillit pisortat illuutaannut sammisassaqartitsinerinullu assigiimmik isersinnaanerat qulakkeerneqassasooq**
- **innarluutillit Illersuisussaata naammattunik aningaasalerlugulu sulisulertariaqartoq**

MEEQQAT INUUSUTTULLU ANGERLARSIMAFFIUP AVATAANUT INISSINNEQARSIMASUT

Meeqqat pillugit lumaqatigiisummi artikel 20-imi meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut, immikkut ittumik illersorneqarnissamut pisinnaatitaaffilerneqarput, kiisalu artikeli allaaseraa naalagaaffiup akisussaaffigaa meeqqap allatut ittumik isumassornissaata qulakkeernissaa, meeraq ilaqtutamiit avissaartinneqaraangat.

Ilaqtariinnut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup 2015-imi nalunaarusiaani "Qulaajaaneq, Iliuussissatut pilersaarutit, Meeqqat Inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissitat", missingersorneqarpoq 2015-imi meeqqat inuusuttullu 4,2 %-ii angerlarsimaffimmik avataanut inissinneqarsimasut (Namminersorlutik Oqartussat).

Iliuussissatut pilersaarutit nakkutilliinerlu

Nalunaarusiami qulaani eqqaaneqartumi – "Qulaajaaneq, Iliuussissatut pilersaarutit, Meeqqat Inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissitat" – takuneqarsinnaavoq, inissii-sarnermi iliuussissatut pilersaarutit nutarterneqartarnerat amigaaqartoq (2015). 2014-

imi inissii-nermi 642-ni 500-t iliuussissatut pilersaarutit imaluunniit nutarsarneri amigaaqartoq (ibid). Iliuussissatut pilersaarutit suliarinissaat inatsisitigut aaliangersagaavoq, tak. Meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaanni nr. 1, 15. april 2003-meersumi § 14 aamma 15.

MIO akuttungitsumik innuttaasunit ernumasunit saaffigineqartarpoq, meeqqat imaluunniit meeqqat nalunngisat iliuussissatut pilersaaruteqanngitsut pillugit. Meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut ineriartornerminni tapersorneqarnissartik pisariaqartippaat – qassinilluunniit ukioqaraluarunik. Meeraq qanorluunniit tunuliaqutaqaraluarpat meeqqap angerlarsimaffimminut uternissaanut periarfissat sulissutigisariaqarput, meeqqap ineriartorneranut peqqinneranullu akornutaanngippat.

MIO-p nalunaarusiaata "Inuk inuuvoq – qanorluunniit mikitigigaluaruni" 2013-imeersup tasunga atatillugu takutippaa, meeqqat akuutinneqarnissaat ajornakusoortinneqartoq, asser-suutigalugu meeqqat angisuut iliuussissatut pilersaarusi-ormerme akuutinneqarneq ajortut (Olesen aamma Holm, 2013).

Angajoqqaarsiat

Nalunaarusiami "Angajoqqaarsiat sinaakku-taannik atugaannillu misissuineq"-mi erserpoq, meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut, angajoqqaarsianut inissinneqakkajuttut (2010).

"Kiisalu unamminartuuvog angajoqqaarsiat taamaallaat killilimmik nakkutigineqartarmata, kisalu ikittuinnarni iliuusissatut pilersaarsiat aallaaviusarsimmata. Angajoqqaarsiaqartit-silluni suliat amerlanersaanni iliuusissatut pilersaarsiortoqarneq ajorpoq. Tamatuma sulianik suliaqarnermi ingerlaavartitsinissaq suliatigullu qaffasissuseqarluartitsinissaq angujuminaallsittarpaa" (Deloitte, 2012). Meeqqat Illersuisu-ata angalanerminut nalunaarusiaasa ersersip-paat, meerarsiartaarnissamik paarsinermilu aningaasarsiassanik qinnuteqartarnerit unammil-gassartaqartut, kiisalu tapersorsorneqarnis-samik ilitersorsorneqarnissamillu pisariaqartit-sinerit arlalinnit oqaasertalerneqarlutik (MIO, 2017). Angalanerminut nalunaarusiaataaq ersersip-paat meerarsiat ilaat inuunerinnermikkut ajor-nartorsiuteqartut (MIO, 2016; *ibid.*) Nammi-nersorlutik Oqartussat nakkutilliinernit nalu-naarusiaasa angajoqqaarsianik nakkutilliinerup pitsangorsarneqarnissaata pisariaqartinneqar-nera taperserpaat (Ilaqutariinnut Inatsisinillu Atuutsitsiner

Kulturikkut kinaassuseq

Meeqqanik ikiorsiisarneq pillugu inatsisissap nutaap tusarniaassutigineranut atatillugu MIO-p ilisimalerppaa, nalilerneqartog meeqqat inis-sinneqartut affaasa sinneri – namminneq il-loqarfigisamik avataanni – illoqarfimmi allami inissinneqartartut, taamaallutillu ulluinnarni angajoqqaaminnit attaveqatiminnillu allanit ungasissumiittumi inuullutik (www.ina.gl). Peq-qinnartumik ineriartornartumillu attaveqarnis-samut periarfissaq – meeqqamut peqqinnar-tutut nalilerneqartartog – meeqqap isumassu-isuisalu akornanni annikitsuaraassaaq, amerla-nertigullu taamaallaat oqarasuaatikku pisas-salluni. MIO-p akuerivaa, meeqqap illoqarfim-mut allamut nuutsinneqarnera, arlalitsigut meeqqamut iluaqutaasinnaasoq (assersuuti-galugu katsorsarneqarnissaa pissutigalugu), pingaaruteqarporli eqqaamassallugu nunap iluani pissutsit – tunumiit kitaanut aamma avannaaniit kujataanut – assigiinngitsorujus-suummata, tamannalu meeqqap kulturikkut kinaassusaanut sunniuteqarsinnaammat. Kalaallit Nunaat inuiaqatigiiffiuvog assigiinngit-sorpassuarnik kulturilik, inooriaasilik inuuner-millu paasinneriaasilik. Inuiaqatigiiffiuvortaag inuppassuarnut – aamma meeqqanut – assi-giinngisitsinermik imaluunniit ajattugaanermik misigiffiusoq, assersuutigalugu angerlarsimaf-fimmik avataanut inissitaanertik, ilaqutariinnit pissakillioortuneersuunertik, allanik oqaaseqar-tuunertik, innarluuteqarnertik imaluunniit alla-tigut allaanerunertik pissutigalugit.

Meeqqat innarluutillit inissinneqartarneri

Meeqqat innarluutillit aamma angerlarsimafiup avataanut inissinneqarsinnaapput (tak. Meeqqanut inuusuttunullu kiisalu annertuumik innarluutilinnut ulloq unnuarlu paaq-qinniffiit pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 64, 29. dec. 19-imeersoq). Nalunaarutip meeraq innarluutilik, angajoqqaatut akisussaaffilik imaluunniit alla angajoqqaatut akisussaaffimmik tigummiartoq uki-umut marloriarluni angerlarsimaffiata avataani inissiisarfirmiinnerata nalaani tikeraartarnissaanut periarfissippaa. Nalunaarut, meeqqap ilaqtutaminut attaveqaatiminulluunniit allanut attaveqarnissaminut pisinnaatitaaffia pillugu, najoqutassanik ikittuararsuarnik imaqarpoq: "Inatsisit inuusuttunik oqartussaaqataatitsinginnerat, ilaqtutanullu attaveqartuarnissamut killeqartorujussuarnik periarfissiinerat, ilaqtutat qimassimatillugit ilaqtuariittut inuunerup ilaatinnessaanik pisinnaatitaaffigineranillu nalinginnaasumik tunngaviit – meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummiittut aamma innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummiittut – killigititaannik qaangeeqqa-jaasinnaapput" (Trier Hansen, 2014).

Meeqqat atuartut angerlarsimaffiniittut

Meeqqat immikkut taasarialittut angerlarsimafiup avataanut inissinneqartartut tassaapput meeqqat atuartut angerlarsimaffiinukartariaqartartut, klassini angajullerni illoqarfiminni/nunaqarfiminni atuartinneqarnissartik periarfissaqarfingnginnamikku. Meeqqat Illersuisuata angalasarnermini meeqqat arlallit, allaat 12-inik ukiullit, atuartut angerlarsimaffiini najugaqartut naammaginantumillu ikiorneqarnissaminnik, ulluinnarnilu inersimasunit tapersersorneqarlutillu isumassorneqarnissaminnik amigatillit naammattoortarpai (MIO, 2016 aamma 2017). Atuartut angerlarsimaffiini sulisut suliasaminnut tunngasut kiisalu isumassuinnikkut tapersersuineq meeqqanik pisariaqartinneqartoq suliarisussaavaat. Taamaammat pingaaruteqarpoq, sulisut ilinniarsimasuunissaat ataavartumillu ilitersorneqarlutillu suliaminnut pikkorissartarnissaat. Tamatuma saniatigut meeqqat arlallit takkuttarputtaaq tarnikkut atugarliorlutik immikkullu ittumik tapersersortariaqarlutik (ibid.). Tamanna inatsisitigut malitassaqarlunilu perorsaanikkut sinaakkuserneqartariaqarpoq; meeqqat inuunerinnissaat pillugu.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi artikel 9, 20, 21, 25, 28 aamma 30.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissiinissamik pisariaqartitsineq annikillisarlu periusissiaq qularnaarneqassaaq
- kommunit iluini pilersaarusiortoqasasooq, meeqqat inuusuttullu pillugit suliat qisuariarfigineqartarnerinut piffissap atorneqartartup sivikillisinissaata qanoq pisinnaanera pillugu
- meeqqat inuusuttullu imminnut tunngasut aaliangiiffiginissaannut peqataatinneqartarnissaat pillugu maleruagassanik najoqqutassanillu ersarissunik sanasoqassasooq
- ilaqutariinni meerarsiaqartitsisarneq, taassumalu ataani namminerisamik aqqissuussiluni angajoqqaarsiaqartitsisarneq, nakkutigineqassasooq – angajoqqaarsiat tapersorsorneqarneq pisinnaatitaaffigisartik pisariaqartitartillu pisassagaat
- ilinniakkani naapertuuttuni, soorlu isumaginninnermi siunnersortinngorniarluni perorsaasutullu ilinniakkani –taakkuninngalu ilinniartitseqqiffiusartuni – meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut pillugit immikkut ittumik pikkorissartitsinerit pilersinneqassasut
- meeqqap angerlarsimaffimmi avataanut inissinneqarnerani kulturikkut kinaassusaa mianerineqartassaaq
- meeqqap angerlarsimaffiup avataanut inissitap meeqqallu angajoqqaavisa akornanni attaveqartuarnissaq qulakkeerneqartassasooq, nalilersimagaanni meeqqamut tamanna pitsaasuusooq
- atuartut angerlarsimaffii pillugit pisariaqartumik inatsisitigut sinaakutissat inissinneqassasut. Atuartut angerlarsimaffiini sulisut meeqqat sulisutut isumassuinnikkullu tapersorsorinissaannut ilinniarsimasuusariaqarput

MEEQQAT MAALAARNISSAMINNU PISINNAATITA AFFII

Meeqqap pisinnaatitaaffini sunnerneqaraangata tusarneqarnissaminut pisinnaatitaaffeqarpoq. Aammattaq isumernissaminut pisinnaatitaaffeqarpoq kiisalu isumaqatigiissut unioqqutin-neqaraangat maalaarnissaminut pisinnaatitaaffeqarluni.

Ullumikkut meeqqat aaliangiinerit imminnut tunngasut pillugit Inatsisartut ombudsmandi-annut maalaaruteqarsinnaapput.

“Meeqqat inuusuttullu isumaqatiginngisaminnik aalajangiisoqarsimaneranik misiginermi imaluunniit qanoq isumaqarnertik tusarniarneqarsimannippat maalaaruteqarsinnaanissaat ajornannginnerulersittariaqarpoq”.

Meeqqat Illersuisuat

Assersuutigalugu inissineqarsimagunik nuannarinngisaminnut, nuunnissaminnut kissaataat tusarneqannippat imaluunniit atuarnertik pillugu aaliangiisoqarsimappat isumaqatiginngisaminnik. Aammattaq meeraq kommunimut arlaleriarluni ikioqqulluni saaffiginni-ppat kommunilu qisuariarani.

Meeqqat inuusuttullu maalaarnissamut periarfissikkaanni isumaqanngilaq tamatigut anngaaneqassasut. Ilaatigut uagut inersimasut meeraq sinnerlugu aaliangiinissarput pikkoriffiginerusarparput, naliliisinnaanerullutalu suna meeqqamut pitsaanerunersoq. Kisianni meeqqat tusarneqarnissaminut periarfissineqassapput, isummaminnillu anitsinissaminut periarfissinneqarlutik.

MIO-p ullumikkut Inatsisartut Ombudsmandi-at suleqatigaa, meeqqat maalaarsinnaanerit ajornannginnerulersinniarlugu. Taamaalluni ombudsmandip allaffia sulisoqarpoq, meeqqat maalaarutaannik immikkut suliaqartumik, meeqqanullu tulluurtunik atortussiortoqarnikuvoq qanoq suullu maalaarutigineqarsinnaanerit pillugu.

Taamaakkaluortoq Inatsisartut Ombudsmandiannut maalaarnissaq meeqqamut inuusuttumulluunniit ajornakusoortupilussuusinnaavoq, taamaammallu taakkununga ajornannginnerusumik maalaarnissaq periarfissittariaqarpoq. MIO-p akuerivaa, meeqqanik ikioarsiarneq pillugu inatsisassatut suliarineqartumi, meeqqat toqqaannarnerusumik maalaarsinnaanissaat sulissutigineqarmat.

Uani meeqqat maalaarnissamut periarfissaat pillugu annertunerusunik paasisaqarit:

www.ombudsmand.gl/boern-og-unge

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi artikel 12 aamma 13.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- meeqqat maalaarnissaannut periarfissaat nalinginnaasumik annertusineqassasut
- meeqqat innarluutillit maalaarnissaannut immikkut ittumik ikiorsiinissaq qulakkeerneqartariaqartoq
- maalaarfissat pigineqareersut ersarissarneqassasut
- Kalaallit Nunaata Meeqqat pillugit Isumaquatigiisummut tapertaliussat pingajuat (3. Tillægsprotokol) – meeqqat maalaarsinnaanerannik imaqartoq – ilannguffigissagaa

MEEQQAT INUUSUTTULLU INTERNETIMI

Meeqqat inuusuttullu paasissutissanik aallernissartik, oqaaseqarnissartik, inuttullu tarnikkut innarlerneqarnissamut illersorneqarnissartik imaluunniit namminerisamik ilaqutariinniluunniit inuunerminnut akuleruffiqneqanginnissartik imaluunniit saassutsinnginnissartik pisinnaatitaaffigaat.

Meeqqat inuusuttullu internet ullut tamaasa atortarpaat amerlanerillu kisimiillutik atortarlugu (MIO, 2016). Kalaallit Nunaannili internetimut isernissamut periarfissaqarneq assigiinngesaaq, sumiiffiinni amerlasuuni atuarfiup atuakkanilluunniit atorniartarfiup qarasaasii internetimiinnermut atorneqartarput.

Interneti amerlasuunik iluaqutissartaqarpoq: ilikkarneq, peqatigiinneq ineriartornerlu. Meeqqat inuusuttullu paasissutissanut, inooqatigiisutsikkut, anersaakkut, pissuserissaarnikkullu atugarissaassutsimik siuarsaasunut pisinnaatitaaffeqarput, paasissutissarsi-orfiit assigiinngitsut aqcutigalugit (Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 17). Taamaattoq internetip mobiltelefonillu atornerat navianartoqanngitsoorneq ajorpoq – paasissutissat inummut namminermut tunngasut inuilluunniit ataasiakkaat pillugit mianerisari-

aqartunik imaqtartut siammaanneqarsinnaaput, innarliinerit uumisaarinerillu pilersinnaallutik. Taamaammat pingaaruteqarpoq, Kalaallit Nunaanni inunnik paasissutissat pillugit inatsit aallaavigalugu, meeqqat inuusuttullu internetimi pisinnaatitaaffiisa illersorneqarnissaasa sulissutiginnissaat, taamatuttaarlu isumannaatsumik internetimiinnerup (mobiltelefonimillu atuinerup) ilitersuusiornissaa inutalertariaqarluni.

MIO-p ilisimavai, inuusuttut inersimasunit internet aqcutigalugu innarlerneqartartut, soorlu aamma cyber-chikane (internettikkut pimmatiginninneq) ajornartorsiutitut anner-tusiarortoq (aammattaq takuuk qup. 18 pimmatiginninneq pillugu).

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 16, 17 aamma 19.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- meeqqat inuusuttullu assigiimmik paasissutissanik aallersinnaanerat qulakkeerneqassasoq – aamma internetikkut
- kommunini ataasiakkaani isumannaatsumik interneterneq atuartitsissutitut ilitsersuutitullu eqqunneqassasoq
  - ajornaangippallu meeqqat atuarfianni ilikkagassatut anguniagassatut atuutsilersillugu (internet tammartussaajunnaarluni atuutilernikummat)
- kommunini internetikkut pimmatiginittarnermut pinaveersaartitsisunik periusissiortoqassaaq

PIMMATIGINNINNEQ INNARLIINERILLU

Meeqqat inuusuttullu paasissutissanik aallernissartik, oqaaseqarnissartik inuttullu tarnikkut timikkulluunniit illersorneqarnissartik pisinnaatitaaffigaat.

Pimmatiginninneq inuunerup ilarujussuani tarnikkut ikiliisnaavaq. Pimmatigisaasumut pimmatiginnittumullu. Imminut ikillersorneq, kiserliorneq kingusinnerusukkullu inuunermut ulorianartorsioritsisinnaasumik pissusillersorneq kingunerisa ilagisnaavaat.

Misissuinerit takutippaat pimmatiginninneq inuunermillu ulorianartorsioritsisinnaasunik pissusillersorneq, soorlu pujortarneq, imigasartornerlu, ataqatigiittut (Niclasen allallu 20017, Niclasen aamma Bjerregaard 2011).

Misissuinermit "Kalaallit Nunaanni inuusuttut atugarissaarnerat 2011" erserpoq, atuartut aperineqartut 85 %-ii pimmatiginninnermik misigisaqarsimangitsut qaammatit marlussuit kingulliit iluanni. Illuatungaatigulli atuartut quliugaangata ataaseq pimmatigineqarnermik misigisaqartarsimavoq ikinnerpaamik sapaatip akunneranut ataasiarluni. Misissuineruttaaq takutippaa, inuusuttut pingasuugaangata ataatsip sapaatip akunneri tamaasa pimmatigineqarneq misigisarsimagaa, namminerlu sapaatip akunneri tamaasa pimmatiginnittarsimalluni (Pedersen aamma Bjerregaard 2012; Niclasen 2015).

MIO-p SMS-ikkut siunnersuisarfia 1899 akut-tunngitsunik pimmatiginninneq pillugu saaffigineqartarpoq, ingammik nivarsiaqqanit. 2016-imi pimmatiginninneq saaffiginninnernut peq-qutigineqartuni 21-usuni normu 6-iuvoq; 2015-imilu pimmatiginninneq saaffiginninnernut pequtaanerpaat tulleralugu.

Internetip mobilillu atulernerini saqqummer-toq alla tassaavoq internetikkut pimmatiginninneq (cyber chikane). Kalaallit Nunaanni aammattaq pimmatiginninneq taama ittoq takussaavoq, nuanninngitsunillu allagarsisarneq akulikinnerpaavoq internetikkut pimmatiginnittarnermi meeqqat inuusuttullu akonan-ni (Niclasen, 2015). Pimmatiginninneq aamma assinik, videonik assigisaannillu akuerineqarani siammarterinertut pinngortarpoq. Interneter-tarneq annertusiartorpoq, interneternerup telefonernerullu isumannaatsuunissaa suli amer-lasuunut nutaajusoq, suliniarnerit pinaveer-saartitsinerillu pisariaqalersippai.

"Nalunngilarput pimmatiginninneq annertuumik ataatsimoorussinerusartooq. Klassi, ini imaluunniit suliffik tamaat sunnertar-paa. Pimmatigisaasoq pimmatiginnittorlu kisiisa pingaangillat. Taamaammat pingaaruteqarpoq, kikkut tamaasa akuutinneqarnissaat, pimmatiginninneq pinaveersaartinniaangatsigu".

Meeqqat Illersuisuat

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissummi artikel 16, 17 aamma 19.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- inatsisit malillugit pisussaaffiussasoq, atuarfiit meeqqanillu sullissiviit tamarmik pimmatiginninnginnissamut politikkeqassasut
- meeqqat inuusuttullu taassuma suliarinerani akuutinneqassasut
- internetikkut pimmatiginninneq misissorneqassasoq pinaveersaartitsinermullu suliniutit aallartisarneqassasut

ANGAJOQQAAT QIMAKKAANGATA

Meeqqat angajoqqaaminut tamanut attaveqarnissartik tusarneqarnissartillu pisinnaatitaaffigaat aamma angajoqqaatik qimakkaangata tusarneqarnissartik. Angajoqqaat tamarmik ataatsimoorussamik meeqqap perorsarneranut peroriartoreranullu akisussaaffeqarput, meeqqalli pisariaqartitai salliutinneqartuaannasapput.

Ilisimatusarnermit nalunnigilarput, saqitsaanerit sakkortuut angajoqqaat avinneranni meeqqat inuunerannut annertuumik ajortumik kinguneqartartut (Meeqqat Atugaat). Angajoqqaat meeqqamut iluaqutissanik ataatsimoorussanik isumaqatigiissuteqarsinnaanngikkaangata, meeqqamut toqqissisimananngitsumik kinguneqarsinnaasarpoq. Illuatungaani angajoqqaat ilaat oqaloqatigiillaqqissuusarput, isumaqatigiissuteqartartullu meeqqamut iluaqutaasumik.

Angajoqqaatut akisussaaffeqarneq pillugu inatsit, 1. juli 2016 atuutilersoq malillugu, angajoqqaat katinneqanngitsut qaammatilli qulit meeqqap inunngunnginnerani najugaqatigiissimasut (inuttut allattorsimaffimmi najugaq), taassumalu kingorna meeraqartut, ataatsimoorussamik angajoqqaatut akisussaaffe-

qarput. Pineqartuni allani – tassalu angajoqqaat katissimatinnagit, kisiannili 1. juli 2016-ip kingorna meerartaarsimatillugit, anaanap angajoqqaatut akisussaaffik kisimigtummissavaa, allatut aaliangiisoqarnissata imaluunniit isumaqatigiittoqarnissaata tungaanut.

Inatsisittaap najugaqarnermut ataatsimooqatigiittarnermullu tunngasut malittarisassiorpai. Meeqqap angajoqqaavi avikkaangata imaluunniit najugaqatigiikkunnaaraangata, meeqqap angajoqqaami najugaqatiginngisami ataatsimooqatigisarnissaa sulii pisinnaatitaaffigaa, tamanna meeqqamut ajunngikkaangat.

MIO ukiumut arlaleriarluni innuttaasunit saaffigineqartarpoq angajoqqaat avinnerini meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit. Tamanna meeqqap angajoqqaat tamaasa ataatsimooqatigisarnissaanik pisinnaatitaaneranut tunngasinnaavoq – angajoqqaat ilaasa ataatsimooqatigiittarnissaaq kissaatigisarpaat, allat angajoqqaap aappanut ataatsimooqateqartitsinissaaq toqqissisimanartittanngilaat. MIO-p sakkortuumik kajumissaarutigaa, angajoqqaat – angajoqqaatut akisussaaffeqarnertik aallaavigalugu meerarlu pillugu – suleqatigeeqqullugit, meeqqamut pitsaanerpaaq anguniarlugu.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiissut artikel 9, 10, 12 aamma 18.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- kommunini politikkinik pilersitsisoqas-sasoq meeqqat avinnerillu pillugit
- sumiiffinni ataasiakkaani meeqqat, angajoqqaavi avittussanngornerini imaluunniit avinnerini, tapersorsor-neqarnissaat qulakkeerneqassasoq
- eqqartuussiviit tapersorsorneqarnissaat aamma/imaluunniit pikkorissarneqarnissaat, assersuutigalugu angajoqqaatut oqartussaaffiit aamma ataatsimooqatigiittarnissat pillugit apeqqutini meeqqat peqataatinneqartarnissaannut naleqqiullugu

MEEQQAT ATORNERLUINERMILLU AJORNARTORSIUTIT

Meeqqat pillugit lumaqatigiisummi artikel 39-p meeqqat, qanoq ittumilluunniit sumiginnarneqarnermik nalaataqarsimasut, atornerlunneqarsimasut allatulluunniit naakkittaatumik imaluunniit nakkarsaasumik misigittinneqarsimasut pillarneqarsimasulluunniit, pisinnaati-taaffilerpai peqqisseqqinnissaannik inuiaqatigiinnullu uteqqinnissaannik.

Inuusuttut aningaasakilliofiusumi angerlarsimaffimmeersut timikkut misigissutsikkulluunniit peqqiillioernerupput, peqqinnermik ulorianartorsiofittisumik pissusilersortarput, per-suttaannerullu iluani, kinguaassiutitigut atornerlugaanerup, imigassamillu atornerluinerup iluani peroriartortarlutik (Niclasen, 2015). HBSC-mik 2014-imi misissuineri inerniliinerit taamaapput, najummatsernaqaarlu.

MIO ukiumut arlaleriarluni meeqqanit, inuusuttunit inersimasunillu saaffiqineqartarpoq atornerluinerit, taakkua kinguneri kiisalu pisortanit tamakkununga naleqqiullugu ikiorserneqartanginnermik misigisimanerit pillugit.

Hash naamaarnerlu

“Kalaallit Nunaanni inuusuttut inuunerinnerat 2011”-mi inuusuttut aperineqartut tallimarteerutaat hash imaluunniit naamaarneq misilissimanerarpaat (Pedersen aamma Bjerregaard 2012). Assingusutut takuneqarsinnaavoq, HBSC-mik misissuineri 2014-imeersoq malillugu 15-17-inik ukiullit 27 %-ii hashimik misiliisimapput, kiisalu qaammatip kingulliup iluani hashimik pujortarsimasut 9 %-iullutik (Niclasen 2015). Inuusuttut naamaarnermik misiliisimasut ikili-allasimasut takuneqarsinnaavoq; misilittakkalli takutippaat inuusuttut akornanni naamaarneq annertusillunilu annikillisartoq (ibid.) taamaattumillu eqqumaffigiuartariaqarpoq.

Meeqqat Illersuisuata hashimik atuinerujusuaq ernummatigaa, ajoqutaasarmat – ingam-mik meeqqat inuusuttullu qarasaannut ineri-artornerannullu.

Imigassaq pujortarnerlu

Meeqqat inuusuttullu akornanni imigassartar-neq annikiliartorpoq. Tamanna “Kalaallit Nunaanni inuusuttut inuunerinnerat 2011”-mi takuneqarsinnaavoq, 2004-miit 2011-mut ilor-raap tungaanut inuusuttut imigassamik atui-sarnerannik takussutissaqarmat, inuusuttut imigassartorneq ajortut amerlimmata, kiisalu HBSC-mik 2014-imi misissuineri, takuneqarsinnaammatt inuusuttut akornanni imigassar-tortarnerup ikiliallannera – 15-17-inik ukiullit

56 %-ii suli imigassamik oqattaarisimangimata (Pedersen & Bjerregaard, 2012; Niclasen, 2015). Akerlianilli Kalaallit Nunaanni inuusuttut pujortartartut nunanut sanilliuttakkatsinnut sanilliullugu amerlanerpaapput; taammaattoq kisitsisit 2010-miit ikiliartornikuupput (Niclasen, 2015).

”Meeqqat inuusuttullu ilaqutariinni imigassamik atornerluiffiusuni peroriartorsimasut sumiginnarneqarnermik nalaataqartarput, ulorianartorsionerullutillu inuunermi ilaani imigassamik atornerluilernissamat”.

Meeqqat Illersuisuat

Katsorsaaneq

Ullumikkut taamaallaat atornerluisut meeraat inuusuttullu katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqartarput (Katsorsaavik), meeqqalli inuusuttullu namminneq atornerluisut katsorsarneqarneq ajorlutik. Nunamut tamarmut katsorsaasarnermik pilersaarummi, allaaserineqarput inuit immikkuullarissut, qulaajaavigineqarnissamik katsorsarneqarnissamillu pisari-aqartitsisut, tassalu meeqqat inuusuttullu namminneq atornerluisut. Kisianni meeqqanik inuusuttunillu atornerluisunik suli katsorsaa-soqartangilaq.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 33 aamma 39.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- **kommunini ataasiakkaani meeqqani inuusuttunilu hashimik pujortartarneq annikillisarniarlugu periusissiortoqassasoq**
- **naamaartarnerup pinaveersaartinnissaa qulakkeerneqartuassasoq.**
- **inuusuttut imigassamik atuisarnerannik ilisimasat siunissami pinaveersaartitsinermut suliniutini atorneqassasut**
- **Namminersorlutik Oqartussat misissussagaat meeqqat inuusuttullu atornerluisarnerannut suut peqqutaasarnersut**
- **meeqqanut inuusuttunullu katsorsarneqarnissamik neqeroorummik pilersitsisoqassasoq**
- **meeqqat inuusuttullu pineqartut peqataatinneqassasut pinaveersaartitsinerit katsorsaanerillu ineriartortinneqarnerini**

MEEQQAT PERSUTTARNEQAN- NGINNISSAMIK INNARLERNEQAN- NGINNISSAMILLU PISINNAATITAAFFII

**Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi
artikel 19-ip aaliangerpaa, naalagaaffiup,
inatsiliornikkut, allaffissornikkut,
inooqatigiinnikkut ilinniagaqarnikkullu
meeqqap illersornissaata sillimaffiginis-
saa qularnaassagaa.**

Kalaallit meerartaasa 27 %-ii sumiginnagaaner-
mik annertumik imaluunniit annertoorujussu-
armik nalaataqarput (Christensen allallu 2008).

Persuttaaneq

Nalunaarusiami ” Kalaallit Nunaanni inuusuttut
inuunerinnerat 2011”-mi takutinneqarpoq
inuusuttut arfiniliugaangamik ataatsip anga-
joqqaat arlaanniit timikkut persuttarneqar-
neq kiisalu quliugaangata ataatsip angajoqqaat ar-
laanniit sakkortuumik timikkut persuttarneqar-
neq misigisarsimagaat (Pedersen aamma Bjer-
regaard, 2012). HBSC-mik 2014-imi misissuine-
rup takutippaa, meeqqat inuusuttullu meeqqat
atuarfianni atuartut 22 % -ii paannissimasut,
nukappiaqqat nivarsiaqqaniit amerlanerullutik
(Niclasen, 2015).

MIO meeqqanik inuusuttunillu ilisimasaqarpoq
persuttarneqarnermik nalaataqarsimasunik.

Meeqqat inuusuttullu amerlasuut persutta-
nerup unitsinnissaanut tusarneqarnissaminnik
misiliigaluartut tusaaneqanngitsutut misigi-
simapput, amerlasuullu ikiortissaaleqisarneq
misigisarlugu.

Timikkut tarnikkullu persuttarneqarneq, taama
nalaataqartumut inuunerup sinneranut sak-
kortuumik kinguneqarsinnaavoq.

Meeqqat Illersuisuata angalasarnini aqputi-
galugit ilisimalersimavaa, Namminersorlutik
Oqartussat persuttaaneq akiorniarlugu iliuusis-
satut pilersaarusiaata pioreersup ilisimaneqar-
nera annertunngitsuq. Ilisimaneqarnerata sia-
ruarternissaa pisariaqarpoq.

Kinguaassiutitigut innarliinerit

Misissuinermi ”Kalaallit Nunaanni inuusuttut
inuunerinnerat 2011”-imi nukappiaqqat quli-
ugaangamik ataatsip inulaarlugu (9,4 %), niviar-
siaqqallu pingasuugaangamik ataatsip (32 %),
nalunaarutigaat inersimasumit aamma/ima-
luunniit ukioqammit kinguaassiutitigut innar-
lerneqarsimallutik, amerlanerillu tamanna in-
narliinertut misigisimagaat (Pedersen aamma
Bjerregaard, 2012).

Misissuinerup ”Kalaallit Nunanni inuusuttut –
kinguaassiutitigut tunngasut kinguaassiutiti-

gullu innarliisernerit qitiutinneqarlutik” taku-tippaa inuusuttut apersorneqartut pingajorarterutaasa siullerpaamik atoqateqaramik taama pisoqarnissaa kissaatigisimangikkaluraat (Christensen aamma Baviskar 2015). Kinguaassiutitigut innarliineq nuna tamakkerlugu pisarpoq, kommuneqanngilarlu allanit ajornartorsiorfinerusumik (ibid.).

MIO-p akuerivai meeqqanut kinguaassiutitigut innarlerneqarsimasunut katsorsaaneramik neqeroorutaasut pioreersut. Katsorsaanisamilli neqeroorutit naammanngillat, meeqqallu taamaasa ikiorneqarnissamik pisinnaatitaaffigisaannik periarfissinnagit.

”Meeqqat kinguaassiutitigut atornerlugaannginnissaat inersimasut akisussaaffigivaat. Ki-sianni pissusiviusut imaapput, meeqqat ilaat inersimasunik maligassaqartaratik, meerarpassuillu peroriartortarput kinguaassiutinik atuinerup timillu paquminartutut isigineqarfigisaannik killeqarfjunngitsunillu avatanngiiseqarlutik”.

Meeqqat Illersuisuat

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 19, 34 aamma 39.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- **Namminersorlutik Oqartussat sulissuti-guassagaat meeqqat sumiginnagaaner-mik, atornerluinermik, atuinerluinermik, innarligaanermik, pillarneqarnermik imaluunniit allatut inunnut naleqqutinngit-sumik pineqarnermik nalaataqartut ikili-sarneqarnissaat, angusaasullu ingerlaa-vartumik uppernarsaasersortuassagaat**
- **kommunit ataasiakkaat Namminersorlu-tik Oqartussat persuttaasarneq akiorni-arlugu iliuusissatut pilersaarutaata pivi-usunngortinnissaa qularnaassagaat, taas-sumalu ilisimaneqarnera siaruartissagaat**
- **kommunini atuarfiit atuartitsinerminni meeqqat ataasiakkaat namminiussusiat, isummersinnaanerat kiisalu ilisimasa-qarnerat nukittorsassagaat, innarligaa-sarnerup pinaveersaartinnissaa siuner-taralugu**
  - **taassumalu ataani meeqqat atuarfian-ni ilikkagassatut anguniagassat isigi-niarneqassasut, tassani allaqqammat, kinguaassiutinik atuartitsineq 1. klassi-miit ingerlanneqartassasoq**
- **nuna tamakkerlugu meeqqat persuttaa-nermik innarligaanermillu nalaataqartut, (ilaqutaasalu) katsorsarneqarsinnaane-rat qulakkeerneqassasoq, neqeroorutil-lu pioreersut pitsannorsarneqassasut**

INOQATINUT AKUULEQQINNEQ

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 39 naapertorlugu, meeqqat inuusuttullu tamarmik sumiginnagaanermik, atuinerlunnermik, atornerlunneqarnermik imaluunniit allatigut naakkittaatumik imaluunniit inunnut naleqqutinnngitsumik imaluunniit pillagaanermik misigisaqarsimasut, timikkut tarnikkullu peqqinneq inoqatinullu akuuleqqinneq pisinnaatitaaffigivaat.

Meeqqat taamannak ikiorserneqarneq pisinnaatitaaffigivaat avatangiisini meeqqap peqqinneranik, imminut ataqqineranik ataqqinarneranillu siuarsaaffiusuni (ibid.).

MIO-mi meeqqat inuusuttullu ikiorserneqarnissamik pisinnaatitaaffimminnik pisariaqartitaminnillu pisimangitsut pillugit annertuumiik ilisimasaqarpugut. Tassaasinnaavoq innarligaanerup, persuttagaanerup, angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarnerup, pimmatigineqarnerup, aangajaarniutitik atornerluinerup il.il. kingorna ikiorneqarneq, tapersorneqarneq katsorsarneqarnerluunniit, aamma tassaasinnaavoq iliuusissatut pilersaarutit pioresut naammassineranni ikiorserneqarnissaq, meeqqat inuusuttullu arlalitsigut pisariaqartittagaat, assersuutigalugu iliuutsinik malitseqartitsinertut iluseqartoq.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 19, 27, 39.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- meeqqanut inuusuttunullu namminneq aangajaarniutitik atornerluisunut katsorsarneqarnissamik nuna tamakkerlugu neqerooruteqartoqassasoq
- meeqqanut inuusuttunullu persuttarneqarnermik innarlerneqarnermillu imaluunniit inunnut naleqqutinnngitsumik pineqarnermik nalaataqarsimasunut katsorsarneqarnissamik nuna tamakkerlugu neqerooruteqartoqassasoq
- meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartut imaluunniit tigummigalagassanngortinneqartut iliuusissatut pilersaasuteqarnissaat qulakkeertari-aqartoq
- meeqqanut inuusuttunullu tamanut, kommuni imaluunniit Namminersorlutik Oqartussat aqqutigalugit ikiorserneqarsimasunut, suliniuteqareernerup kingorna malitseqartitsinissamat periarfissiisoqassasoq
- inuiaqatigiinnut akuuleqqinnissaq pilersaarusiorneqassasoq sumiiffinni ataasiakkaani innuttaasut, kommunit kiisalu nunap immikkoortotai suleqatigalugit

TAMAT OQARTUSSAAQATAANERISIGUT MEEQQAT PISINNAATITAAFFII

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 12-ip meeqqat imminnut tunnga- suni tamani isummaminnik ilusiliisnnaa- nerannik pisinnaatitaaffilerpai

Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit Isumaqatigiisutaata meeqqat inuusuttullu imminnut tunngasuni tusarnejarnissaannik pisinnaatitaaffilerpai, aaliangiinerilli politikkillu meeqqat pillugit suliarineqartartut, suliarineqartarput meeqqat inuusuttullu isummaminnik anitsinissaannik periarfissinnagit.

Meeqqat peqataatinnissaat pisariusinnaasarpoq, aamma inuiaqatigiit suliffeqarfiillu aaliangiisoqalersillugu meeqqat peqataatinnissaat pissusissamisuuqinnartumik suliamut ilaatisinnaanngorlugu aqqissugaanngillat. Kisiannili meeqqat isumaannik tusarniaasarnissaq tasasannaavoq siunissamut eqqanaarilluarneq. Assersuutigalugu atuarfimmi nutaamik pisat-sersuilernermet, nerisaqarnermet atuartitsinerullu pilersaarusiornanerat atatillugu tusarniaaffigineqarnerat inuunerinnerannut sunniteqarsinnaavoq.

Pissusissamisoorportaaq meeqqat inuusuttullu peqataatinnissaat kommunini meeqqanut inuusuttunullu politikkilornermi.

Meeqqat inuusuttullu tusarnejartarnerat aammattaaq nukittuallatsitsisarpoq, siunissami inuiaqatigiinni nukittuujullutik innuttaaqataaniissaannut inerisaaqataasumik.

Taamaammat nuannerpoq, atuarfiit ilaanni assersuutigalugu aalingeeqataasinnaanermut tamat oqartussaaqataanerisigut pisinnaatitaaffii sungiusarneqartarmata, soorlu misiliutitut qinersitsilluni, allanilu assersuutigalugu meeqqerivinni meeqqat suleqatigalugit nerisassanik pilersaarusiornani.

Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 12 aamma 13.

Meeqqat Illersuisuata innersuussutigaa

- **meeqqat inuusuttullu aaliangiinernut ulluinnarisaminnut pingaaruteqartunut qanoq iliorluni peqataatinneqarsinnaanerat kommunit pilersaarusiussagaat**
- **aamma meeqqat immikkut ittumik pisariaqartitsisut sulinermi akuutinneqarnissaat immikkut suliniutigineqassasoq**
- **kommunini meeqqat inuusuttullu siunnersuisoqatigiivi kommunimi politikkikkut sulinermet atatillugu akuutinneqartassasut**

NAJOQQUTARISAT

<https://bornsvilkar.dk/om/projekter/projekt-stotte-til-born-i-skilsmisse>

Christensen et al. (2008): Meeqqat Kalaallit Nunaanni – meeqqat 0-iniit 14-inut ukiullit ilaqutariillu atugarissaarnerannik misissuineq, SFI, 2008.

Christensen E., Baviskar S. (2015). "Unge i Grønland – Med fokus på seksualitet og seksuelle overgreb". SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.

Danmarks Evalueringsinstitut (2015). Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfiat – Naliliineq 2015. Naqitaq taamaallaat elektroniskit saqqummersinneqarpoq uani: www.eva.dk og www.naalakkersuisut.gl

Deloitte (2010). Angajoqqaarsiat sinaakkutaannik atugaannillu misissuineq. Deloitte Business Consulting A/S, København.

Deloitte (2012). Kalaallit Nunaanni angajoqqaarsiaqartarneq pillugu misissuueqqissaarneq. Deloitte Business Consulting A/S, København.

Ilaqutariinnermut Inatsiseqarnermullu Naalakkersuisoqarfik (2016). Nakkutilliinnermut nalunaarusiaq, inatsisit aallaavigalugit immikkoortortanik nakkutilliineq.

Aningaasaqarnikkut Naalakkersuisoqarfik (2016): Politikikkut – Aningaasaqarnikkut nalunaarusiaq 2016. Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut.

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut (2015). Nalunaarusiaq – Qulaajaaneq, Iliussissat pilersaarutit, Meeqqat Inuusuttullu Inissinneqarsimasut. Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut, Nuuk.

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut (2016): Aningaasartuutissanut inatsimmut siunnersuut 2017-imut.

Hansen Trier T. (2014). Nunarsuarmi isumaqatigiissutit meeqqat pisinnaatitaaffiit sunniutaat. Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit, Nuuk.

MIO (2015): MIO-p meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasa. Nalunaarusiat misissuinerillu 2004-2014. MIO.

MIO (2016). Kalaallinik 6.-7. klassinik apersuilluni misissuineq. MIO.

MIO (2016): FN'ip Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Ataatsimiititamat (CRC) nalunaarusiaq. MIO.

MIO (2016). "Paaringga" Meeqqat Illersuisuata meeqqat inersimasullu Tasilamiittut atugaat pillugit tusarniaanera – Meeqqat Pisinnaatitaaffiit naleqqiullugu.

MIO (2017). Kommune Kujalleq. Meeqqat Illersuisuata Kujataanut angalanermini nalunaarusiaq.

Niclasen B. (2015). Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfianni atuartut akornanni inuunerinneq peqqinnerlu – Kalaallit Nunaanni HBSC misissuineq 2014 atuartunik misissuinerimi paasisat. Statens Institut for Folkesundhed, København.

Niclasen B., Bjerregaard P. (2011). "Meeqqat atuartut akornanni peqqinneq – Kalaallit Nunaanni HBSC misissuineq 2010-mit paasisat". Statens Institut for Folkesundhed, København.

Niclasen B., Løngaard K., Laursen L., Schnohr C. (2007). "Sundhed på toppen – resultater fra Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) undersøgelsen i Grønland i 2006". INUSSUK – Arktisk forskningsjournal 1, Nuuk.

Olesen T., Holm J. (2013). Inuk inuuvoq – qanorluunniit mikitigigaluaruni. MIO, Nuuk.

Pedersen C., Bjerregaard P. (2012). "Inuusuttuuneq oqimaatsoq. Kalaallit Nunaanni Inuusuttut inuunerinnerat 2011 – meeqqat atuarkianni atuartut annerit akornanni misissuineq". Statens Institut for Folkesundhed, København.

Pedersen, C. P.; Mikkelsen, S. S. & Bjerregaard, P. (2013): Meeqqat kikkulluunniit piitsuullutik peroriartussanngilat. Statens Institut for Folkesundhed. Grønlands Statistik. MIO.

MIO-p meeqqanut politikikkut innersuusstai suliarineqarput uannga taperneqarlutik

NunaFonden

